

(کچی دورگه بچکۆله که) ناوونیشانی ئه و پۆمانه یه که (ئهمین محهمه د) بۆ میردمندالان نووسیویه تی و له دوو توپیی کتیبیکی قه باره مامناوهندی و له چاپیکی پهنگاوپهنگی (٧٤) لاپه ره بییدا، له سالی (٢٠٢٢) له سلیمانی بلو بووه ته وه. جگه له وینه کانی بهرگی پیشه وه و پشته وهی، له (٤٢) لاپه ره ی نیو کتیبه که دا وینه ی وه رگی راو به ناوه پۆکی بووداوه کانی نیو پۆمانه که دانراون. نووسه ر پیشتر چیرۆکی مندالانه ی نووسیوه و وه رگی پاره، ههروه ها پیشی ئه وه ش چه ندان کتیبی شیعیری بۆ مندالان چاپ و بلو کردووه ته وه، به واته یه ی نووسه ر خاوه نی ئه زموونه له نووسین بۆ مندالان، به لام له مهیدانی نووسینی پۆماندا، پۆمانی (کچی دورگه بچکۆله که) یه که م ئه زموونی نووسینییه تی.

ئهم پۆمانه باسی چی و کئ ده کات؟

پاله وانی سه ره کی ئه م پۆمانه کیژی دورگه یه کی بچکۆله یه که ته مه نی هه شت سالانه به ناوی (لولو)، به لام لولو جودا له هه ر مندالیکی ئاسایی، خه یالی زۆر و خه ونی گه وه ی هه یه، په رسیاری ئه وه ی له سه ردایه ئاخۆ له ئاسمان و له نیو ده ریادا چی ده گوزه ری و بوونه وه ری ئه و ناوه چۆن ده ژین.

پۆمانه که له هه فت به ش پیک دیت، له به شی یه که می پۆمانه که دا، پۆژیک کچی دورگه بچکۆله که ده چیته که ناری ده ریا و سه ره تا له گه ل مرابیه که گه شتی نیو ده ریا ده ست پی ده کات، پاشان به ماسی و کیسه ل و گیانداره ئاوییه کانی دیکه ئاشنا ده بییت، به رپار وایه که به شداری یادی له دایکبوونی کیسه ل بکات و دیاریشی بۆ بیات. له به شی دووه مدا له پر هه لۆیه که دیت لولو ده رپفینیت، سه ره تا لولو ده ترسیت، پاشان که ده چیته تۆقی ئاسمان، له گه ل هه لۆکه و هه ردوو بیچووه که ی ده که ونه گه توگۆ و به یه کدی ئاشنا ده بن. دواتر هه لۆکه لولو ده گه یه نیته وه که ناری ده ریا، تا به ئاههنگی یادی له دایکبوونی کیسه ل رابگات. له به شی سییه مدا لولو له ریکای پۆیشتن بۆ ئاههنگه که به ئه سپی ئاوی، په ریی

کچی دورگه بچکۆله که

خه یالی جوان و زمانی ویران

زیاد ره شاد قادر

دهریا، قرژال، نههنگ، تیمساح و دۆلفین ناشنا ده بیټ. هر له نامهنگه که دا کیسه ل نهیټی کار پیکردنی نه و گوهره نه فسووناوییهی هه یه تی، دهیدات به لولو، تا له کاتی تهنگانه دا فریای بکه ویټ و یارمه تی بدات، ههروه ها لولو له گه ل پیری دهریا واده داده نین پیکه وه گفتوگو بکن. له به شی چاره مدا لولو جگه له وهی به دم ریگاره کورتیله گفتوگوه کی له گه ل که رویشک ده بیټ، ههروه ها له گه ل پیری دهریا یه کدی ده بینن، پیری دهریا چیرۆکی ژیا نی خۆی بۆ باس دهکات، که نه ویش پیشتر کچیکی خنجیلانهی هاوشیوهی نه و بووه، به لام به هۆی خرابه کارییه وه، بووه ته پیری دهریا، نه و جا گو ییان له وه ده بیټ که هه شتپئ بوونه وهرانی دیکه له مه ترسییه ک ناگادار دهکاته وه.

پاشان نه وان و چندان (ماسی) ش ده که ونه نیو توپی چنه پراوچییه که وه، به لام دواتر به هۆی نه م گوهره نه فسووناوییهی که کیسه ل پپی دابوو، لولو و هر هه موویان پزگاریان ده بیټ. له به شی پتجه مدا قرش و (سه گی ئاوی) ش دینه نیو پووداوه کان، له م به شه دا که شوه وا گۆرپانکاری به سه ردا دیت، لولو و پیری دهریا دوا ی نه وهی له قوژینیکی ده ریادا گیر ده خۆن، پاشان به زیره کی خۆیان ریگای پزگاریوون ده دۆزنه وه، دواتر جگه له دینی ماسی و سه ردان کیسه ل، هه شتپئ ریگای گه رانه وهی دۆخی پیری دهریا بۆ که سیکی ئاسایی، ئاشکرا دهکات و پپی وایه به وه ده بیټ، که پیری دهریا پپیسته په لکه زپینه له باوه ش بگریټ و خۆشه ویستی خۆی بۆ هه موو گه ردوون ده ربیرپټ.

له به شی شه شه مدا لولو ده چیتته لای به چکه ئاسکه کان، ههروه ها هیزی گوهره نه فسووناوییه که به کار دینیت بۆ پزگارکردنی ماسی له چنگی هه لۆیه ک. پیری دهریا بۆ گه یشتن به په لکه زپینه هه ول ده دات، به لام هه وله که ی بی ئاکام ده بیټ. به شی هه فته م

که دوا به شی پۆمانه که یه، لولو که رویشکیک له ده می تیمساحیک ده رده هیټیت و پزگاری دهکات، خواردن ده داته چنه زه رپنه قووته یه ک. پیری دهریا بۆ ره په لکه زپینه نیزیک ده بیټه وه، به لام پپی ناگات، له دواچرکه دا لولو دئ به هانا یه وه و هیزی گوهره نه فسووناوییه که به کار دینن، نه و جا پیری دهریا ده بیټه وه به کیژه قشتۆکه که ی جارن، که له بنجدا ناوی (لی لی) بووه، ئیدی لولو و لی لی پیکه وه له هه ولی نه وه دا ده بن ئاسووده یی بۆ ژیان بگه پیننه وه و که س ئازاری نه وی دی نه دات.

وه سف و خه یال و ناو له پۆمانه که دا

به شیوه یه کی گشتی پووداوه کانی نیو پۆمانی کچی دورگه بچکۆله که، پرن له خه یالی مندالانه. زنجیره ی پووداوه کانیش یه ک به دوا ی یه ک نه وه نده جوان پیکه وه گری دراون، که خوینهر به گشتی و مندال به تاییه تی بۆ خویندنه وهی که مه ندکیش ده که ن. نووسه ر له وه سفی بالدار و خشۆک و شیرده ر و بوونه وهرانی دیکه ی ئاوی تا راده یه کی زۆر ورد و لیژانه. له ریگه ی نه م پۆمانه وه مندال جگه له چیژ وه رگرتن و یارمه تیدان بۆ فراوانکردنی ئاسۆی بیر و خه یالی، ههروه ها چندان زانیاری گرنگ و پر بایه خیشی له سه ر سروشت و شیوازی ژیا نی گیانداران پئ ده دات، بۆ نمونه له ریگه ی نه م پۆمانه وه مندال ده زانیټ که، هه شتپئ نو میشک و سئ دلئ هه یه و خوینی که سه که، پیری دهریا له جیگه ی قاچ کلکیکی پانی هه یه، کیسه ل سه تان سال ده ژییټ، هه لۆ له شوینه هه ره بلنده کان هیلانه چی دهکات و... تاد.

نه و پرسیا ره جیددییهی که لای خوینهر ده ورووژیت نه وه یه، ئایا کچی دورگه بچکۆله که کچیکی ئاساییه، یان نا، که به لای منه وه هر کامیکیان بیټ ئاساییه، چونکه له پۆمان و تیکسته نه ده بییه کانی دیکه دا، که سیک نه و سنوره ئاساییه پئ پیدراوانه به زینیت و له گه ل

گیاندار و بیگیان و هه بووه کانی دیکه دا بهر خورد بکات، وه لئ له و پۆمانه دا نووسه خۆیشی، یان زۆر لئی ورد نه بووه ته وه، یان خۆی یه کلا نه کردووه ته وه ئایا لولو کێژکی ئاساییه، یان نا، بۆ نمونه له لاپه ره (۱۷) دا لولو ده لئ: «من کچکی نه فسووناویم، ده توانم له وشکانی و له ناو ئاویندا بژیم». له لاپه ره (۲۰) دا هه لۆ ده پرسیت: «کچه نه فسووناوییه که تۆ ناوت چیه»، که چی له لاپه ره (۵۱) دا لولو ده لئ: «په ریی ده ریا پیشتر وه کوو من کچکی ئاسایی بووه»، پاشان له به شه کانی داوییدا که په ریی ده ریا له هه ولئ نه وه دایه بپه ته وه کچکی ئاسایی، ئاماژه ی نه وه شی تیدا به که وه کوو لولوی لئ بیت، واته بیته کچکی ئاسایی.

به بره وای من نه وه نه گه ر بۆ خوینه ر جئ به یلرایه به هیزتر ده بوو، واته له نیوان نه وه ی کچکی ئاساییه، یان نه فسووناوی وه ک نووسه ر به هه ردووکیان وه سفی کردووه، هه چ شتیک له سه ر نه وه نه گوترایه، هه چ خه وشیکی بۆ پۆمانه که نه ده بوو.

نووسه ر به سه لیه وه هۆشیارییه کی جوانه وه، ناوی بۆ کاره کته ره کانی نیو پۆمانه که ی هه لباژاردووه. وه ک ناوی (لولو) بۆ پاله وانی پۆمانه که، ناوی (لی لئ) بۆ نه وه په ریی ده ریا یه ی که دواتر ده بیته وه کچکی ئاسایی و هاوپی لولو. ته وار و خه پان و نه رمۆله بۆ هه لۆ و هه ردوو بیچوه که ی، نه وانی دیکه ش ئاوه لئاوی جوانی بۆ داناون له وینه ی (دایه ره کیسه ل، ماسیه ئالتوونی و... تاد).

زمان و پینووسی له کچی دورگه بچکۆله که دا

مه به سه ت له زمان، زمانی وه سف و گوزارشته کردنی نووسه ر نییه له پوودا و دیارده کان، باسی زمانی گێژانه وه ی نووسه ر نییه وه ک هه قایه تخوان، چونکه له دیدی ئیمه دا نووسه ر له و باره دا ورد و وه ستایانه دهستی پئ کردووه و کۆتایی پئ هیناوه، به لکوو

نه وه ی لیره دا مه به سه تی ئیمه یه به کارهینانی هه ندیک وشه و ده سه ته واژه ی ناجۆر و کرچوکا لئ، که به شیکی پرشنگی جوانی پۆمانه که یان لئیل و ناشیرین کردووه، نه مه جگه له خراپی نه و پینووسه ی نووسه ر پیره وه ی کردووه، که به مانای وشه پر که لئین و کیماسییه. لیره دا ئاماژه به به شیکی نه وه که لئین و کیماسییا نه ده که یین:

یه که م: خالبه ندی

له ته وای پۆمانی کچی دورگه بچکۆله که دا، کیماسی هه ره زه ق، پیره وه نه کردنی خالبه ندییه، به جۆریک له هه ندیک شوین سئ تا چوار په سه ت به وای یه کدا ریز کران، بئ نه وه ی هه چ خال و ویرگولیک دانرابیت، نمونه کان زۆن، ته نیا نه و په ره گرافه ی لاپه ره (۱۲) ده خه یه پوو: «له گولئ سووری هه نار و گولئ سپی هیرۆ و گولئ ئالی میخه ک ملوانکه یه کی په نگینی بۆ دایه ره کیسه ل دروست کرد دورگه بچکۆله که به گولئ هه مه جۆری سروشتی و میوه ی به چپژ به ناویانگ بوو لولو کیکیکی گه وره ی به ئاردی گوله گه نمی زپین و شیریی که رویشک و هیلکه ی مرای دروست کرد». وه ک ده رده که وئ چۆن لیره په سه ته کان تیکه لۆپیکه ل بووینه و خوینه ر له خویندنه وه یان هه ناسه ی سوار ده بیت، نه مه نه خاسمه بۆ تیکستی که به سه یب بۆ مندال نووسرابیت و سه ر به و په شته یه بیت که پیی ده گوتریت نه ده بی مندالان!

دوو م: هه له ی چاپ

وه ک هه ر کتیبیکی دیکه، نه گه ر تاک و ته را وشه یه ک به هه له چاپ بوو بیت، یان هه فتی بن و سه ری پیتیک له بیر کرابیت، یان (و) و (ی) یک زیاده، یان که م بوو بیت، زۆر له سه ری ناوه ستین، به لام نه گه ر له هه ر په ره گرافیک هه له یه ک، یان چه ند هه له یه کی چاپ به ر چاو بکه ون، به راستی نه نگیه کی گه وره یه بۆ نه و تیکسته. بۆ نمونه وشه کانی (که رویشک، دایه ره کیسه ل، بالنده کانم، شله قا، نه ده بینیی، به خیرایی، به ته نیشته دا، لئی

ورد دهبووه...»، به (كەروشيک، داپره كيسه ل،
بالده كانم، شه له قا، نه ده يني، به خرايي، به تهنشتيدا،
ليي ورد دهبووه... نووسراون، نه مه و چه ندان
هه له ي ديكه ي چاپ، كه لي ره دهره فه تي باس كردي
هه موويمان نيبه .

سييه م: وشه ليك جياكراوه كان و به يه كه وه
لكيتراره كان

پوماني كچي دورگه بچكوله كه پر پر له و وشانه ي
كه دهبوو به جودا بنووسرين، به لام به يه كه وه
لكيتراون، له نمونه ي (زورخوشده وي)، به ره وقوولايي،
بوكه نار، ده داووليپورده بوبونه وه، يه كه مجاربيوو،
گوناهه نه وگورگه، نه وه بومن و... تاد). له هه مان
دهمدا زور وشه و دهسته واژه ش دهبوو به يه وه كه وه
بلكيترين، به لام نازانم بۆ به جودا نووسراون، له
نمونه ي (مراوييه كه، ريگا كه يان، چاو گه ش،
گوله نه ستيره، رهنگاو رهنگ، به توانا و... تاد).
چواره م: هه له ي فرههنگي و هه ندي دهسته واژه ي
كرچوكال

له نيو پوماني كچي دورگه بچكوله كه دا، لي ره و
له وي ماناي هه نديك وشه به هه له نووسراون و
له هه ندي پرسته ش بي هيج به هانه و پيوستيه كه
جيگوركي به فرمان و بكر و به ركار كراوه .
پوماننوس نووسيوه تي: «ته وار واته دا يه كه
هه لو»، به لام ته وار به ماناي (هه لوي مي/
ميچكه ي باز/ بازي مييينه) ديت. له باتي (با
پرچي ده شه كانده وه) نووسيوه تي: «پرچي با
ده شه كانده وه»، هه روه ها دهسته واژه ي وهك «له
ناوه ندي لوتكه ي چيا كه دا، به ره و بناري دورگه كه
ده رويشتن) و پرسته ي ديكه ي هاوشيوه هه يه!

له هه ندي شوين پوماننوس له سه ر زمانى
هه قايه تخوان، شتيك باس دهكات، كه چي له
بيري ده چيت جاريكي دي هه مان شت دووياره
دهكات وه. بۆ نمونه له لاپه ره (۱۰) دا و له يه ك
په ره گرافدا جاريك ده لي: «هاورپيكانم دياريم بۆ
دينن»، دواي يه ك دوو پرسته ي ديكه نه م جاره
ده لي: «يه ك يه ك دياريم پيشكه ش ده كه ن».

له په ره گرافي لاپه ره كانى (۴۰) و دواي نه ويش
سي جار دهسته واژه ي «به ره و قوولايي دهريا كه
ده رويشتن» هاتوووه .

سه رنجي كوتايي

يه كه م: پوماني (كچي دورگه ي بچكوله كه)
به ناو و ناوه رپوك، پومانتيكي ته واو مندالانه يه و
په گه زه كانى خون و خيال و سه ره پويي تييدا
زاله . پومانه كه نه نه وه نده كورته وه كووه نه وه
وا بيت چيروكيكي بيت به زور كرابيته پومان،
نه هينده ش دريژدادره مندال له خويندنه وه و
به دووداچووني رپوداو و ديمه نه كان قه لس و ماندوو
بييت .

دووهم: جورى كاغز و ديزاين و چاپ و ويته كانى
ناوي له ئاستي پيوستدا نين، ويته كان وه رگيراون
و به قه باره ش زور بچووكن. پاستيه كه ي له م
سه رده مي پيشكه وتني ئاميره كانى چاپ و ويته ي
جوان و ديزايني تازه، دهبوو پومانتيكي نه وها
به شيوه و شيوازيكي زور پيشكه وتووتر هاتبايه
به ره م، به لام لي ره دا پويي گله يي له نووسه ر
نييه، كه له سه ر گيرفاني خوي كتبه كه ي چاپ
كردوووه .

سييه م: پومانه كه به زمانيك نووسراوه، كه
مندال به سانايي بتواني تيي بگات، خوزگه
نه وه نده هه له ي چاپ و پينوس و خالبه ندي تييدا
نه ده بوو، خوزگه هه له كانى زمان و پينوس و نه و
گوزارشت و پرستانه ي پيوستيان به جوانتر كردن
هه يه، به ر له چاپدان وردتر له لايه ن پوماننوسه وه
بژار و پاكنوس ده كران .

چواره م: به گوي ره ي خويندنه وه و تيگه يشتنى
ئيمه، نووسه ر له باريدا هه يه له داها توودا به ره م
ناوازه تر و جوانتر پيشكه ش به مندالانى كوردستان
بگات، به و مه رجه ي په له ي له چاپدان نه يخاته
هه له و په له و سه رچيچون، هه روه ها به شيكي
ته مه نى خوي ترخان بگات بۆ خويندنه وه ي نه و
پومانانه ي دنيا، كه بۆ مندال نووسراون .